

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

281

2(075)

u-44

1887

2010

2001

1075
2-44

Հղած հրագրի խմբագրողը
1829
աշխարհաբոյժ.

ԿՐԹՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ-ԾԻՍԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ

ՊԼՏՆԵՐԱԶԱՐԴ

(Համաձայն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի
հաստատում ծրագրի)

ԵԶՐԱՏԱՐԵՑ

ԳԻՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՂԱՆՆԱՅ

ՏՓԻՒՍ

ՅՈՎ. ՀԱՆԷՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՅԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՈՐԵՆԵՆ ՓՈԳՈՑ, № 1 | 2
1887.

220
56-42

810751
Ա-44 ✓

1529

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

220
556-Վ2

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ-ՆԻՍԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ

(Համաձայն Վ. ՄԱՍԻՍԻԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՅԱՆ ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԴՐԱՐԱՆԻ ԴՐՈՒՄԻ)

1004
19653

255

ԵԶԵԿԵԼՅԱՆ

ԳԻԻՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՂԱՆԵԱՆՑ

ՏՓԻԻՍ

ՅՈՂՀԱՆԷՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ ՏՊԱՐԱՆ

ՍՐԵՍԵՆՔ ՓՈԳՈՑ, № 112

1887.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28 Января 1887 г.

Типографія И. Мартиросіанца, Орбел. ул., д. № 1 и 2

Հ Ր Ա Մ Ա Ն Ա Ր
S. S. ՄԱԿԱՐԱՅ Ա.

ՎԵՋՈՓԱՌ ԵՒ ՍՐՔԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Հայաց եկեղեցական - ծխական ուսումնարանների նոր ծրագիրը նոր պահանջ չառաջացրեց մեր կրօնի գաղափարների վերաբերմամբ:

Յայտնի է, որ այդ ծրագրով Հին և նոր կտակարանի կանոնադրությունը առանցիկ մ է չորրորդ և Հինգերորդ տարիներում. իսկ առաջին երեք տարիներին Համար որոշուած են Հատընտիր աղօթքներ, գլխաւոր տօների բացատրութիւններ և Համառօտ բացատրութիւն եկեղեցւոյ խորհուրդների և ու պատարագի աղօթքների: Մեր ցայսօր Հրատարակուած կրօնի դասագրքերից և ոչ մինը չպարունակելով ծրագրած դասընթացքը ամբողջապէս՝ զգացվում էր այդ ծրագրին Համեմատ կրօնի դասագրքերի կարեւորութիւնը առաջին երեք տարիներին Համար:

Ահա այդ կարեւր ստիպել էին՝ ձեռնարկել եռամեայ կրօնի ուսման դասագրքերի պատրաստութեան, որոնցից երկրորդ տարուայ «կրօնի դասագիրքը» լոյս եմ ընծայում այժմ:

Թէ որքան յաջողել է ինձ խօսել մանուկների հետ, տօների բացատրութիւնները յարմարացնել մանկական հասակին և հատկացողութեանը, այդ թող որոշեն Հայ կրօնաւորացիները, որոց արդար դասատուանին յանձնում եմ սոյն դասագիրքը:

ԳԻՐՏ ԳՐԱԵՆՆԵՑ ԵՂԵՆԵՆԵՑ

ՄԱՍՆ Ա.

Ա Ղ Օ Թ Գ Ն Ե Ր

- ա. Գոհանամք զքէն Տէր Աստուած մեր.
- բ. Լուր ձայնից մերոց.
- գ. Աչք ամենեցուն.
- դ. Փառք քեզ Տէր, փառք քեզ.
- ե. Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր.
- զ. Յիշեա՛ Տէր զպաշտօնեայ քո.
- է. Խաչ քո եղիցի մեզ ապաւէն:

ՄԱՍՆ Բ.

Տ Օ Ն Ե Ր.

- ը. Սուրբ Կոյս Մարիամի աւետումը.
- թ. Քրիստոսի ծնունդը.
- ժ. Յիսուսին տանում են տաճարը.
- ժա. Քրիստոսի մկրտութիւնը.
- ժբ. Յիսուսի քարոզութիւնները.
- ժգ. Քրիստոսի յարութիւնը.
- ժդ. Քրիստոսի Համբարձումը.
- ժե. Հոգւոյն Սրբոյ զալուստը.
- ժզ. Քրիստոսի սուրբ Խաչի վերացումը.
- ժէ. Քրիստոսի սուրբ Խաչի գտնելը:

ՄԱՍՆ Ա.

Ա Ղ Օ Թ Ք Ն Ե Ր

—
Ա.

Գոհանամք զքէն, Տէր Աստուած մեր,
որ զարթուցեր զմեզ 'ի հանգստենէ քնոյ
շնորհիւ ողորմութեան քո: Չարթո՛ղ զմիտս
մեր արդարութեամբ առ քեզ, Տէր Աստուած
մեր, զի տեսցեն աչք մեր զփրկութիւն քո:
Եկեսցէ և բնակեսցի՛ առ մեզ Աստուա-
ծութիւն քո, և ողորմութիւն քո հովանի և
պահապան լիցի 'ի վերայ պաշտօնէից քոց:
Եւ զմեզ, զծառայքս քո արժանի արա՛ 'ի
տուէ և 'ի գիշերի և յամենայն ժամու միշտ
խորհիլ 'ի սէր պատուիրանաց քոց: Եւ գո-
հանալով փառաւորել զՀայր և զՈրդի և
զՍուրբ Հոգիդ, այժմ և միշտ և յաւի-
տեանս յաւիտենից. ամէն:

Բ.

Լոր ձայնից մերոց, Տէր Աստուած մեր. ընկալ զաղաչանս մեր, զհամբարձումն ձեռաց մերոց՝ և զբանս աղօթից, սրբելով զերեկոյի պատարագս մեր 'ի հօտ անուշից՝ 'ի հաճոյս քեզ պատրաստել:

Յաւել 'ի մեզ, Տէր ամենակալ, զհաւատ, զյոյս, զսէր, և զամենայն գործս առաքինութեան. որպէս զի ըստ կամաց քոց բարեսիրաց՝ միշտ կրօնաւորեալք բարեպաշտութեամբ 'ի տուէ և 'ի գիշերի, արժանաւորք եղիցուք յաղագս անձանց մերոց փրկութեան. և վասն հոգեւոր կենաց աղաչել զքեզ, Տէր, և գտանել 'ի քէն զշնորհս և զողորմութիւն. և գոհանալով փառաւորեսցուք զՀայր և զՍրբի և զՍուրբ Հոգիդ. այժմ և միշտ և յաւիտեանս:

Գ.

Աչք ամենեցուն 'ի քեզ յուսան, և դու տաս կերակուր նոցա 'ի ժամու: Տաս դու նոցա և կերակրին, բանաս զձեռն քո

և լցուցանես զամենեսեան քաղցրութեամբ կամօք բովբ:

Դ.

Փառք քեզ Տէր՝ փառք քեզ, թագաւոր փառաց. որ ետուր մեզ կերակուր ուրախութեան. և լցուցեր զսիրտս մեր 'ի լիութենէ ամենաբաւական ողորմութեան բո. լցո և այժմ զմեզ հոգևովդ բով սրբով. որպէս զի գտցուք առաջի քո հաճոյք, և մի՛ ամաչեցեալք, զի դու գաս և հատուցանես իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր. և քեզ վայելէ փառք իշխանութիւն և պատիւ. այժմ և միշտ և յաւիտեանս:

Ե.

Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր՝ հզօր և փառաւորեալ. որ նստիս 'ի կառս քերովբեականս և լոյս ծագես յարարածս քո: Լուսաւորեալ զմեզ Տէր 'ի ժամ առաւօտուս, որպէս զի 'ի ծագել լուսոյ տունջանս՝ ծագեսցի առ մեզ զովթ մարդասի-

բութեան քոյ: Հեռացո՛ր ի մէնջ, Տէր, զխա-
բէութիւն սատանայի. և զբռնութիւն նո-
րա խորտակեա՛ն աղօթիւք և բարեխօսու-
թեամբ ամենայն սրբոց: Արա՛ և զերկիրս
պաղարբերս ՚ի մնունդս ծառայից քոց: Յո-
րոց հանապազ փառաւորեալ գովի ամենա-
սուրբ Արրորդութիւնդ. այժմ և միշտ և
յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ձ.

Յիշեա՛ Տէր զպաշտօնեայս քո. զծնողսն
մեր. զվարդապետս. զեղբարս. զընկերս. զկե-
րակրիչս. զուխտաւորս. զճանապարհորդս.
զհանգուցիչս. զվաստակաւորս. զխոստովանո-
ղըս. զապաշխարողս. զգերիս. զհիւանդս.
զնեղեալս. զիշխանս. զչարարարս. զբա-
րերարս. զթշնամիս. զատելիս և որք պա-
տուիրեցին մեզ հաւատով:

Ի.

Խաչ քո եղեցի՛ մեզ ապաւեն, Տէր
Յիսուս, յորժամ երևիս փառօք Հօր ընդ

ամպս լուսաւորս: Յայնժամ մեր մի՛ ամա-
չեսցուք յուսացեալքս ՚ի քեզ, այլ զօրու-
թեամբ քով մեծաւ՝ բերկրեսցուք ընդ աջմէ
քումմէ՝ որպէս զորդիս լուսոյ և որդիս տուն-
ջեան:

ՄԱՍՆ Բ.

Տ Օ Ն Ե Ր

Ը.

ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍ ՄԱՐԻԱՄԻ ԱԽԵՏՈՒՄԸ

(Ղուկ. ա. 26—38)

Մօտ 1900 տարի առաջ Աստուծոյ հրեշտակը մի անգամ Հրէաստանի Քալիւնիա գաւառի Նազարէթ քաղաքում երևեցաւ մի կոյսի, որ նշանուած էր Պաւթի ցեղից մի մարդու հետ, որի անունն էր Յովսէփ. իսկ կուսի անունը Մարիամ էր: Թէ Մարիամը և թէ Յովսէփը թագաւորական ցեղից էին: Հրեշտակը ասաց Մարիամին. «Ուրախացիր Բերկրեալդ, Տէրը քեզ հետ է»: Մարիամը այս խօսքերը որ լսեց՝ շփոթուեցաւ և մտածում էր թէ ի՞նչ բանի համար է այս ողջոյնը: Իսկ հրեշտա-

կը ասաց նորան. «մի՛ վախենար, Մարիամ, որովհետեւ շնորհք գտար Աստուծոյ և ահա՛ պէտք է յղանաս և մէկ որդի ծնես, որի անունը Բիսուս կը դնես: Նա մեծ կը լինի և Բարձրեալի Որդի կասուի և Տէր Աս-

տուած պիտի տայ նորան՝ նորա հայր Պաւթի աթոռը, Զակովբի տան վերայ յաւիտեանս պէտք է թագաւորէ և նորա թագաւորութիւնը վերջ չը պէտքէ ունենայ: Մարիամը երբ չը հաւատաց հրեշտակի խօսքին,

Տրեշտակը շարունակեց ու ասաց. «Սուրբ
Հոգին պէտք է իջնի քո վրադ և Ռարձ-
րելու զօրութիւնը հովանի կը լինի քեզ.
որովհետեւ նա, որ պէտքէ ծնուի բեզանից,
սուրբ է և Աստուծոյ որդի պէտք է կոչուի:
Աստուծոյ համար ամենեւին անկարելի
բան չը կայ: Յետոյ Մարիամը հնա-
զանդուեցաւ Աստուծոյ կամքին, ասելով՝ ես
Տիրոջ աղախինն եմ, թող լինի ինձ ինչ-
պէս որ ասացիր: Եւ Տրեշտակը հեռացաւ
նորանից:

Այս բանը պատահեցաւ ապրիլ ամ-
սի 7 ին, այդ պատճառով էլ մենք այդ
տօնը կատարում ենք այդ օրը:

Ի պատիւ սուրբ կոյս Մարիամի, ո-
րին ասում ենք նաև Տիրամայր-Աստուա-
ծածին, երգում ենք այս երգը.-

Ուրախ լըր բերկրեալդ, Տէր ընդ
քեզ. օրհնեալ ես դու իկանայս և
օրհնեալէ պտուղ որովայնի քո:

Թ.

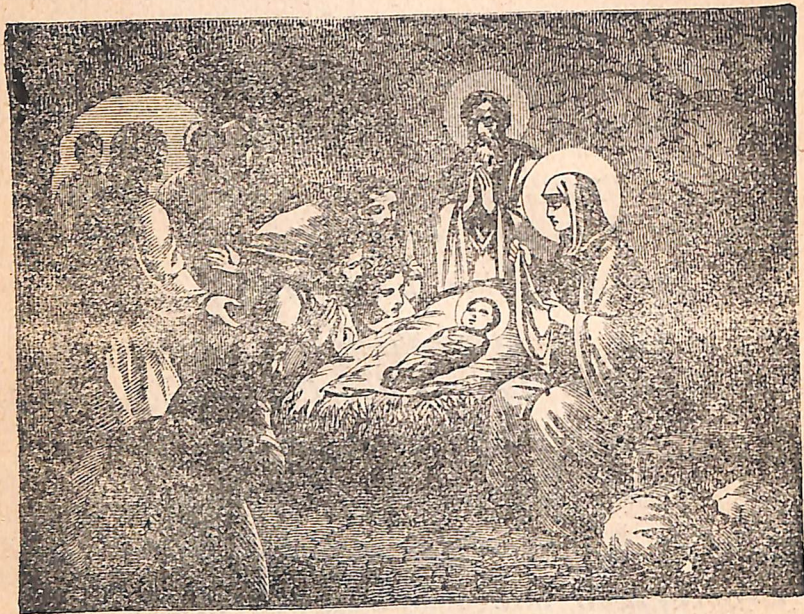
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ.

(Մատթ. Ա. 18-25. Ղուկ. Բ. I-22)

Մեզանից շատ հեռու մի երկրում եր-
կու հողիճանապարհ էին գնում. այդ երկի-
րը գտնվում էր դէպի հարաւ, ուր աւելի
տաք է, քան թէ մեր կողմերը. այն կող-
մը, որտեղից գալիս են դէպի մեր երկիրը
երգող թըռչունները. ուր որ մեր կողմերից
շատերը գնում են ուխտ և ձեռքերը դրոշ-
մած (դաջած) յետ են գալիս. ահա՛ այն երկ-
րումն էին ճանապարհ գնում. այն երկիրը
Հրէաստանն էր, հրէաների աշխարհքը.
նորա գնում էին Բեղղեսէմ քաղաքը:
Բեղղեսէմը մեծ քաղաք էր. բացի տեղա-
կան բնակիչներից այդ միջոցին այնտեղ հա-
տաքուել էին մեծ բազմութիւն ուրիշ տե-
ղերից, որոնք եկել էին այնտեղ իրանց ա-
նունները գրիւ տալու, որովհետեւ հրամա-
յած էր, որ աշխարհագիր անեն, այն է
բոլոր ժողովրդեան ցուցակագրեն: Այդա-
ման եկան ամբողջ քաղաքը և տեղ չը

գտան իրանց բնակութեան համար. ուր
պէտք է մնային ուրեմն. անպատճառ հիւ-
րանոցում. բայց ամբողջ քաղաքում հիւրա-
նոց էլ չկար. ուրեմն ի՞նչ պէտքէ անէին.
դուրսը մնալ չէին կարող. մարդկանց բնա-

կարան չը կար, բայց անասունների գոմեր
շատ կային. ահա այդպիսի գոմերից մէ-
կում, որ շինուած էր մի այրի մէջ, տեղ
գտան նոքա գիշերն անցկացնելու: Այրի

մէջ մտուր էլ կար, խոտ ու
անասունների համար:

Այդ գիշերը միևնոյն այրի մէջ էր
տուած նոցա մի սիրուն մանուկ պարզեց:
Այդ մանուկին չէին կարող օրօրոցի մէջ
պարկեցնել. ո՞վ կը տար այնտեղ օրօրոց
կամ գեղեցիկ շորեր. նորան փաթաթեցին
խանձարուրի մէջ և դրին այն մտուրի մէջ,
ուր ոչխարը, հորթը, եզը, կովը և ուրիշ
անասուններ խոտ ու դարման են ուտում:
Մանուկը փափուկ անկողին էլ չունէր, այլ
պարկած էր դարմանի վերայ: Այս մանու-
կըն էր Յիսուս Փրկիչը: Մարիամը
շատ էր սիրում այն մանկան. ախոռը մու-
թըն էր, իսկ այն տեղը, ուր մանուկն
էր պարկած, լուսաւորուած էր:

Յովսէփն ու Մարիամը իրանց այս
ուրախութիւնը սիրով կը պատմէին ուրիշ
մարդկանց, եթէ միայն ունենային հարե-
ւաններ: Քաղաքի բնակիչները քնած էին.
ուրեմն ո՞վ կարող էր իմացնել նոցա Փրկիչ
ծնուելու լուրը. հովիւներն էլ դաշտումն էին.
նոքա հսկում էին իրանց հօտերը, որ դա-

զանները չը գողանան գառները: Ահա այդ բանը Աստուած այսպէս կարգադրեց. — մի հրեշտակ յանկարծ երևեցաւ դաշտում գրտնուած հովիւներին. դաշտում բոլորովին մութըն էր, որովհետեւ գիշեր էր. երբ հրեշտակն երևեցաւ՝ յանկարծ նորա շուրջը լուսաւորուեցաւ. հովիւները այդ բանի վերայ խիստ վախեցան. հրեշտակն ասաց նոցա. մի՛ վախենաք, մեծ ուրախութիւն եմ աւետում ձեզ, որ բոլոր ազգերին էլ պատկանում է. որովհետեւ այսօր ձեզ Փրկիչ ծնուեցաւ, որ է Յիսուս Քրիստոս. դուք կը գտնէք մանկանը խանձարուրի մէջ փաթրթած և մսուրի մէջ դրած: Յետոյ յանկարծ այդ հրեշտակի մօտ եկան շատ ու շատ ուրիշ հրեշտակներ, որոնք փառաբանում էին Աստուծոյ և ասում. «Փառք 'ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն 'ի մարդիկ հաճութիւն»:

2. Երբ հրեշտակները հեռացան՝ հովիւները ասացին մէկմէկու. եկէ՛ք գնանք Բեղղէհէմ բաղաբը և պտրտենք մանկանը, որի մասին հրեշտակը մեզ յայտնեց: Նո-

քա թողին իրանց հօտերը և շտապով գնացին պտրտելու մանկան. և գտան հրեշտակի տուած նշանի համեմատ այրի մէջ. տեսան մանկան խանձարուրով պատած և մսուրի մէջ դրած, տեսան նաև Յովսէփին ու Մարիամին. աղօթում են Փրկչին և Մարիամին պատմում են, թէ ինչպէս հրեշտակը երևեցաւ նոցա և պատմեցին այն ամենը, ինչ որ տեսել էին ու լսել:

Հովիւները էլ չը մնացին Փրկչի մօտ. այլ յետ դարձան դաշտը իրանց ոչխարների մօտ. փառաբանում էին Աստուծոյ, որ Նա Փրկիչ է տուել իրանց և պատմում էին ամենքին, թէ տեսան Փրկչին:

Ինչպէս որ հովիւները ուրախ էին Փրկչի ծնուելու վերայ, այնպէս էլ մենք ուրախանում ենք ամեն տարի յունվարի 6 ին, երբ ամենքս հանդիսով տօնում ենք մեր Փրկչի ծնունդը և այդ ժամանակ երգում ենք այս շարականը. —

Խորհուրդ մեծ և սքանչելի, որ յայսմ

աւուր յայտնեցաւ. հովիւք երգեն
ընդ հրեշտակս, ամեն աւետիս աշ-
խարհի: Ծնաւ նոր արքայ 'ի Բեդ-
ղէճէմ քաղաքի. որդիք մարդկան
օրհնեցէք, զի վասն մեր մարմնա-
ցաւ:

ժ.

ՅԻՍՈՒՍԻՆ ՏԱՆՈՒՄ ԵՆ ՏԱՃԱՐԸ—ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

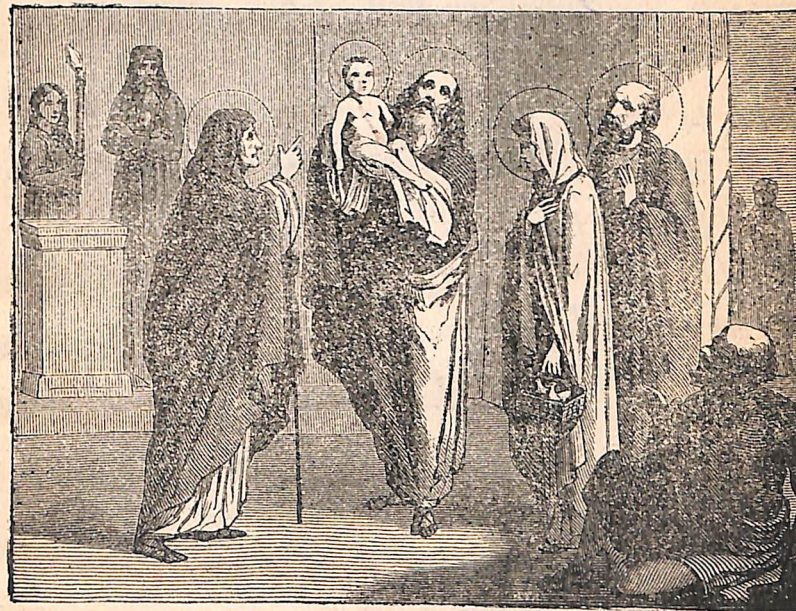
(Ղուկ. Բ. 22-40.)

Յիսուսի ծնունդուց քառասուն օր
յետոյ ծնողները տարան Փրկչին Ե-
րուսաղէմ:

Հրէաների մէջ սովորութիւն կար,
որ երբ երեխան քառասուն օրական կը
դառնար՝ պէտք է նորան տանէին տաճա-
րը, նուիրէին Եւստօուն և միւսնոյն ժա-
մանակ պէտք է զոհ մատուցանէին: Հա-
րուստները զոհում էին մի մի գառը, իսկ
աղքատները մի զոյգ աղաւնի կամ
տատրակ:

Յովսէփն ու Մարիամը շատ աղ-
քատ էին, այդ պատճառով՝ նոքա գառան
փոխարէն տարան իրանց հետ մի զոյգ
աղաւնի:

Յովսէփն ու Մարիամը Փրկչին
տարան Երուսաղէմի տաճարը և իրանց
նուէրը տուին քահանային. քահանան
օրհնեց Փրկչին և ընդունեց նուէրը:

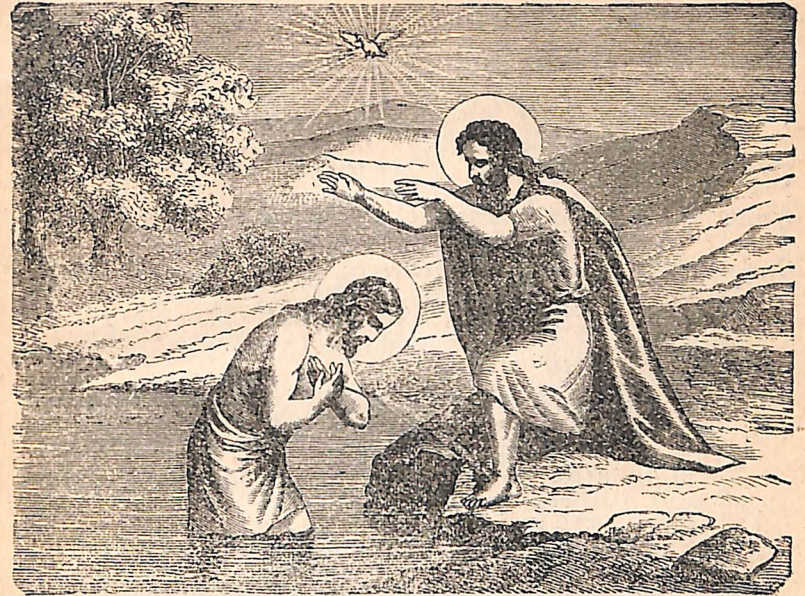

Եփրատի կար և մի ծերունի. Սուրբ
Հոգին նորան յայտնել էր, թէ նա չը

պէտքէ մեռնի, մինչև որ խոստացած Փրկչին (Մեսիային) չտեսնէ: Եւ ճերունին արդէն գիտէր, որ այդ ժամանակ Փրկիչը պէտքէ գայ տաճարը. ճերունու անունը Սիմէօն էր: Երբ ճնողները մանուկ Յիսուսին տարան աաճարը՝ Սիմէօնը վեր առաւ նորան իւր գիրկը, փառք տուեց Եստուծոյ և ասաց. «այժմ արձակիր քո ծառայիդ խաղաղութիւնով, Տէր, թող մեռնեմ, որովհետև իմ աչքերս տեսան այն փրկութիւնը, որ Դու պատրաստել ես ամեն ազգերի համար. ես տեսայ այն լոյսը, որ պէտքէ լուսաւորէ հեթանոսներին. ես տեսայ Քո ժողովրդի փառքը»: Յովսէփն ու Մարիամը շատ էին զարմանում այս լսածների վերայ: Սիմէօն ճերունին Մարիամին ու Յովսէփին էլ օրհնեց:

Ենտեղ մէկ կին էլ կար Եստրի ազգից և Փանուէլն աղջիկը. նա 84 տարեկան էր. նորա մարդը մեռել էր շատ առաջ և այնուհետև իւր բոլոր կեանքը անց էր կացնում տաճարում. պատէր պահում, աղօթք էր անում, բարի գործքեր էր կա-

Յիսուսը արդէն կանգնած էր Յորդանանի մէջ. ձեռքերը կրծքին էր դրել, իսկ գլուխը բաշ գցել. նա աղօթում էր: Փրկիչը շրջապատուած էր լուսով: Երբ Փրկիչը աղօթում էր՝ երկինքը բացուեցաւ. Յովհաննէսը տեսաւ Եստուծոյ Հօգին աղանու կերպարանքովիջնելիս Նորա վերայ և լսեց, թէ ինչպէս երկնքից Եստուած ասում էր. «Դա է իմ սիրելի Արդին, որին ես հաւանեցի»:

Քրիստոսի մկրտութիւնը մենք տօնում ենք Օննդեան հետ միասին յունվարի 6 ին. այդ օրը հոգեորականները իբրեւ յիշատակ Քրիստոսի մկրտութեան՝ եկեղեցական հանգիստով գնում են գետը, ուր Խաչը ջուրն են գցում և Խաչով, Աւետարանով և Սուրբ Մեռնով օրհնում են ջուրը և ասում են այս տաղը.

Այսօր ձայնն հայրական յերկնից իջեալ հաճոյական, սիրեցելոյ Որդւոյ վկայ. ա՛յ յորդորէ, գետ յորդորէ, գետ Յորդանան. յորդորական ձայնիւ երգէր մեծ Կարապետն Յովհաննէս:

Այսօր եկեալ Աստուածորդին՝ ի Յորդանան խոնարհութեամբ, ջրով մկրտիլ ի Յովհաննէ . . .

Այսօր Մկրտիչն Յովհաննէս ի մկրտիլն հրաժարէր, թէ ինչ պարտէ ի քէն մկրտիլ . . .

Այսօր գոչէր քաղցր ձայնիւ Աստուածորդին Կարապետին՝ պարտէր զօրէնսն կատարել . . .

ԺԲ.

ՀԱՄԱՌՈՑ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔԱՐՈՋՈՒԹԵԱՆ,
ՄԱՏՆՈՒԹԵԱՆ, ՁԱՐՁԱՐԱՆԱՅ ԵՒ ԹԱՂՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Յիսուս իւր քարոզներով աշխատումէր ապացուցանել և հաւատացնել մարդկանց թէ՛ ինքն Աստուծոյ որդի է, և ուղարկուած է Նորանից՝ մարդկանց փրկութեան ճանապարհը ցոյց տալու համար. Վաստումէր՝ մեր երկնաւոր Հայրը սուրբ է, զթաժ է, բարի է. Վա սիրում է մեզ աւելի քան մի հայր իւր հարազատ որդուն. ուրեմն մենք ևս պէտք է սրտով և հոգով սիրենք մեր երկնաւոր Հօրը՝ Նորա կամքը կատարելով, այն է պէտք է լինինք բարի, արդար, ճշմարիտ և զթաժ դէպի մեր ընկերները: Վա ասումէր ով այս իմ խրատները կկատարէ, նա է իմ Հօր սիրելի որդին և ժառանգ արքայութեան: Յիսուս ինչ որ քարոզումէր խօսքով, նոյնը կատարումէր և գործով.— Վա բարի էր, սիրումէր մանուկներին, մեծերին, արդարեւ-

րին, մեղաւորներին, Նա խղճում, ողորմում
և բարութիւններ էր անում այն ամեն մարդ-
կանց, որոնք հաստատ հաւատով և յուսով
իրան էին դիմում: Նա բժշկումէր հիւանդ-
ներին, դիւահարներին, կաղերին, կոյրերին,
անդամալոյծներին և յարութիւն էր տալիս
մեռելներին: Յիսուսի այս ամեն բարե-
բարութիւնները և Մատուածային նշաննե-
րը տեսնելով օրէցօր շատանում էր Նո-
րա աստուածութեանը հաւատացողների
և Նորա խրատները պահողների թիւը:

2. Բարի մարդիկ առհասարակ ունե-
նում են աշխարհիս վերայ իրանց չար
թշնամիքը. մեր բարի Փրկին ևս ունե-
ցաւ իւր չար թշնամիքը: Սորա էին հրէից
դպիրները (կարդացողները), քահանաները,
քահանայապետները և սոցա հետևողները:
Սորա՝ դրսից աստուածապաշտ ձևացող՝ և
գործքով՝ կեղծաւոր, ազատ, խաբեբայ մար-
դիկ էին, որոնց այս պակասութիւնները
Յիսուսը իւր աներկիւղ ճշմարտախօսու-
թիւնով հրապարակ էր հանում ամեն տեղ

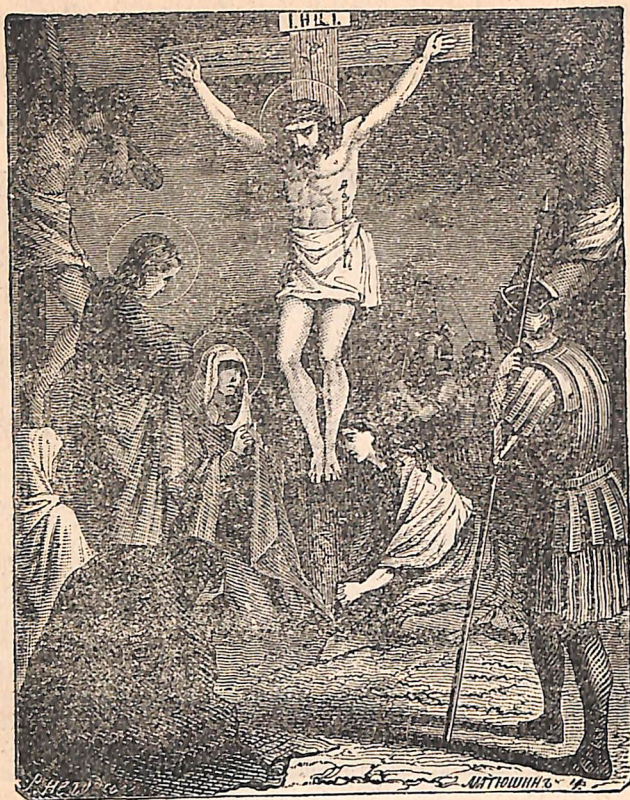
և խայտառակում: Յիսուսի այս ընթաց-
քը ձեռնտու չլինելով այս մարդկանցը՝
թշնամացան Նորա հետ և Նորան սուտ վը-

կաներով դատապարտեցին դատաւորների
առաջ՝ ինչպէս յանցաւոր, և շատ տեսակ
չարչարանքներ տալուց յետոյ մեռցրին խա-
չի վերայ:

3. Երկու հարուստ և բարի մար-
դիկ, Յովսէփ Արեմաթացին և Նիկողի-
մոսը հաստատ հաւատում էին Յիսուսի

աստուածութեանը, վեր առան Յիսուսի մարմինը խաչի վրայից և թաղեցին քարից փորուած մի գերեզմանի մէջ և մի մեծ սալաքար դրին գերեզմանի բերնին: Յիսուսը իւր մահուանից առաջ ասել էր թէ՛ երեք օրից յետոյ պէտք է յարուլթին առնեմ: Տրեւաները այս խօսքին չէին հա-

ւատում, այլ կարծում էին թէ՛ Յիսուսի աշակերտները գիշերը կ'զան, կ'զողանան Նորա մարմինը և ամեն տեղ կհրատարակեն թէ՛ յարուլթին է առել. և այս պատճառով հրէից քահանայապետները կնքեցին Յիսուսի գերեզմանի դուռը և կարգել տուին զինուորներ, որ պահպանեն գերեզմանը:

ԺԳ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.

(Մատթ. Էր: Մարկ. Ժգ: Դուկ. Էդ: Յովհ. Է.)

1. Թաղման երրորդ օրը վաղ առաւօտեան արևի ծագելուց առաջ երկիրն սկսեց դողալ և շարժուիլ: Աստուծոյ հրեշտակը եկաւ երկնքից: Հրեշտակի նստած տեղը կայծակի նման լուսաւորուեցաւ. հրեշտակի շորերը սպիտակ էին և այնքան սպիտակ, որ կարծես թէ ձին լինէր:

Այդ հրեշտակը գերեզմանի բերանի բարը վերցրեց և նստեց նորա վերայ. զինուորները այնպէս վախեցան, երբ գե-

տինը շարժուեց և լոյս եղաւ, որ կիսամեռ վայր ընկան գետին: Իսկ յետոյ նորա այդ բանը 'ի հարկէ յիշում էին: Վերջապէս երկիւղը հետզհետէ աւելացաւ նոցա մէջ, այնպէս որ թողին ու փախան: Փրկիչը դուրս է գալիս գերեզմանից և այնտեղ թողնում է կտաւը: Այլ ևս ոչ ոք չը մնաց բացի հրեշտակից, որ նստած էր քարի վերայ:

Ահա այդ միջոցին եկան այդտեղ երեք կանայք. նոցա անուններն էին՝ Մարիամ Մագդաղենացի, Մարիամ Յակովբայ և Սաղովմէ: Նորա շատ էին սիրում Փրկչին. և կամենում էին Նորա մահուանից յետոյ էլ իրանց սէրը ցոյց տալ: Դորա համար էլ գնել էին խունկ և իւղ, որ օծեն Փրկչի մարմինը: Այսպէս էր Հրէից սովորութիւնը. ով մէկին սիրում էր՝ նորա մահուանից յետոյ օծում էր նորա մարմինը:

Եւ այսպէս կանայք առաւօտեան վաղ եկան. արեգակը դեռ չէր ծագել. ճանապարհներին ոչ ոք չը կար դեռ. նոցա ոչ ոք չը հանդիպեց. նոքա գիտմամբ այսպէս

վաղ էին եկել, որ ոչ ոք չը խանգարէ իրանց. նոքա խիստ տխուր էին. կանգնած էին մեծ քարի մօտ, որ ծածկում էր գերեզմանի դուռը և մտածում էին. գիտէին որ քարը մեծ է և ծանր, որովհետև թաղման ժամանակը տեսել էին, թէ որպիսի մեծ քար դրին գերեզմանի բերնին. նոքա շատ էին մտածում, թէ ով պետք է քարը թաւալեցնէր. զինուորների վերայնորա չէին էլ մտածում, որովհետև նոցա յայտնի չէր, թէ Յիսուսի գերեզմանը հսկում էին. երբ նոքա մտածում էին թէ ինչ անեն, նայում են գերեզմանին և տեսնում են քարը զլորած. այս բանը հեռուից էլ կարող էին տեսնել, որովհետև քարը մեծ էր. իսկ հրեշտակին դեռ չէին տեսնում: Մարիամ Մագդաղենացին վազում է իսկոյն և պատմում է աշակերտներին և Պետրոսին, լաց է լինում, կանչում է ու ասում.— Տիրոջ գերեզմանից հանել են և չը գիտեմ թէ որտեղ են դրել:

Միւս երկու կանայք գնում են դէպի գերեզմանը, ներս են մտնում և Տի-

րոջ մարմինը այնտեղ չեն գտնուում: Գերեզմանում՝ չորս կողմը նայելուց յետոյ խիստ տխրեցին, որ չգտան Փրկչի մարմինը. նոքա տեսան երկու մարդ, ձիւնի

նման սպիտակ և երկայն փայլուն շորերով, որոնք նստած էին այնտեղ: Գերեզ-

մանը լուսաւորուած էր լուսով. կանայք զարհուրում էին, լուսափայլ մարդկանց չկարողացան նայել և ընկան գետնի վերայ:

2. Այդ երկու մարդկանցից մինը՝ հրեշտակը գետէր, թէ կանայք ունի էին որոնում. ուստի և ասաց. մի՛ վախենաք, գիտեմ, որ Յիսուս Նազովրեցուն էք խընդրում, կենդանուն մեռելների մէջ ինչո՞ւ էք փնտռում, եկէ՛ք և տեսէք ուր որ Նորան դրել են. և յետոյ գնացէք ասացէ՛ք աշակերտներին և Պետրոսին, թէ՛ Քրիստոսը յարութիւն է առել և կենդանի է: Հրեշտակը յիշեցնում է նոցա, ինչ որ Փրկիչն ասել էր, թէ ես պէտք է խաչուեմ, թաղուեմ, բայց երրորդ օրը յարութիւն կառնեմ: Կանայք իսկոյն յիշեցին Փրկչի խօսքերը, որ արտմութիւնից մոռացել էին: Նոքա էլ շտապեցին աշակերտներին իմաց տալու, որ նոքա էլ ուրախանան այս բանի վերայ: Իսկ իրանց պատահողներին ոչինչ չասացին, որովհետեւ խիստ վախենում էին:

Փրկիչը ճանապարհին պատահեց նոցա. նոքա նայում էին Նորան և ուրա-

խանում. իսկ Մարիամ Մազդազնեացին
կրկին դարձաւ գերեզմանը և լաց էր լե-
նում. այն ժամանակ Քրիստոս դուրս ե-
կաւ նորա առաջ. Մարիամն ընկաւ Նորա
ոտները, լաց էր լինում և աղօթում. նա
առաջինը տեսաւ Փրկչին նախ քան միւս կա-
նանց պատահելը:

Այս բանը պատահեց Ջատկի
կիւրակէին. դորա համար էլ այդ օրն ենք
սօնում Քրիստոսի յարութիւնը. այդ սօ-
նին պէտքէ յիշենք, որ Փրկիչը խաչուեց,
թաղուեց և մահուանից երրորդ օրը յա-
րութիւն առաւ:

Քրիստոս յարեալ 'ի մեռելոց, մա-
հումբ զմահ կոխեաց և յարու-
թեամբ իւրով մեզ զկեանս պարգևեաց.
նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

ՓԴ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ

(Մարկ. Ժ. 19. Դուկ. եղ. 49--59. Գործք առաքելոց

ա. 1-14)

Քրիստոս իւր յարութիւնից յետոյ
քառասուն օր էլի մնաց երկրիս վերայ.
այդ քառասուն օրուայ ընթացքում շատ
անգամ եկաւ իւր աշակերտների և ուրիշ
բարեպաշտ մարդկանց մօտ և ցոյց տուեց
դոցա, որ ինքը մեռած չէ, այլ կրկին ապ-
րում է: Աշակերտները բոլորն էլ տխուր
էին, երբ Քրիստոս խաչի վերայ մեռաւ.
իսկ այժմ ուրախանում են, որ Նա կրկին
կենդանի է:

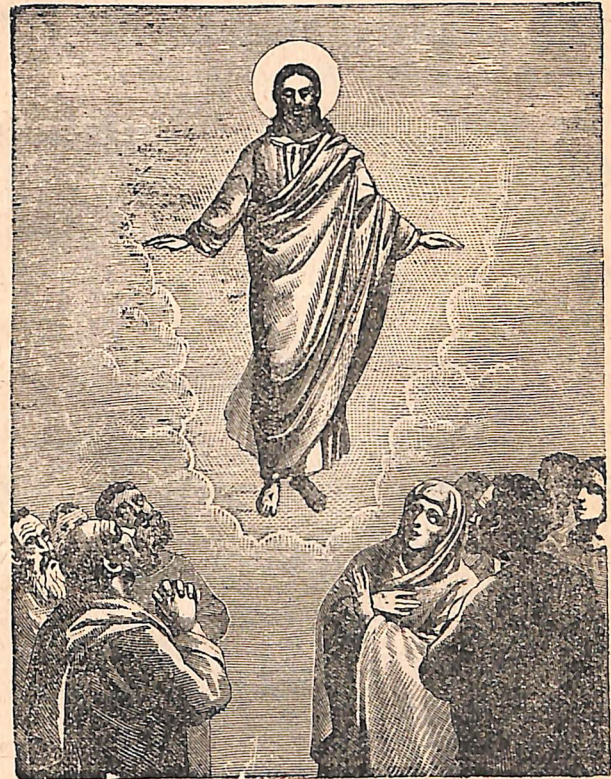
Երբ յարուցեալ Փրկիչը աշակերտ-
ների մօտ էր գալիս, սովորաբար կարճ
ժամանակ էր մնում նոցա մօտ. մի անգամ
էլ յանկարծ անյայտացաւ նոցա աչքից:

Քանի որ նոցա մօտ էր, շատ բաներ ասաց նոցա. Նա ասում էր, թէ շուտով Նստուծոյ մօտ պէտք է գնայ, թէ նոցա այլ ևս տեսնելու չէ:

Մի անգամ Յիսուս իւր բոլոր աշակերտներին հաւաքեց մի սարի վերայ և ասաց նոցա. երկնքում և երկրի վերայ ամենայն իշխանութիւն տուած է ինձ. ինչպէս ինձ ուղարկեց հայրը, այնպէս էլ ես ձեզ եմ ուղարկում: ուստի գնացէք այսուհետեւ և բոլոր հեթանոսներին քարոզեցէք և մկրտեցէք նոցա Հօր, Որդւոյ և Սուրբ Հոգու անունով: Սովորեցրէ՛ք նոցա այն բոլորը, ինչ ես պատուիրել եմ ձեզ: Եւ ահա Տէրը կանգնած է իւր աշակերտների հետ Չիթենեաց սարի գլխին. նոքա եկել էին Երուսաղէմից և բարձրացել էին այստեղ: Երուսաղէմը շատ մօտիկ է Չիթենեաց սարին: Քրիստոս իւր տառներկու առաքեալների հետ այս լեռան վերայ խօսեց ու ասաց.— սպասեցէ՛ք Երուսաղէմում մինչև որ կուղարկեմ ձեզ մօտ մխիթարող Սուրբ Հոգին, ինչպէս որ խոստացել եմ:

Նա որ ասաց բարձրացրեց ձեռքերը և օրհնեց նոցա և համբարձաւ երկրից, ամպը ծածկեց Փրկչին նոցա աչքերից, այնպէս որ այլ ևս չը տեսան Նորան:

Աշակերտները խիստ զարմացան և ապշած երկինք էին նայում Տէրոջ ետեւից. ահա երևեցան նոցա երկու մարդ սպիտակ

շորերով, որոնք կանգնած էին նոցա մօտ
և ասում էին. ինչ էք կանգնել այստեղ
և երկինք նայում. այս Յիսուսը, որ ձեզա-
նից հեռացաւ ու երկինք բարձրացաւ՝ կըր-
կին կըգայ: Աշակերտները այս բանի վերայ
շատ ուրախացան և աղօթեցին. և Չի-
թենեաց սուրից յետ դարձան Երուսաղէմ,
ինչպէս Փրկիչը նոցա հրամայել էր: Բայց
նոքա այլ ևս տխուր չէին, որ Փրկիչը նո-
ցա մօտ չէր. նոքա այժմ շատ էին ուրա-
խանում. միշտ տաճարումն էին, գովաբա-
նում և օրհնում էին Աստուծուն:

Այս տօնը մենք կատարում ենք
Չատկի տօնից քսուստուն օր անց և
կոչվում է Համբարձումն:

Ժ Ե.

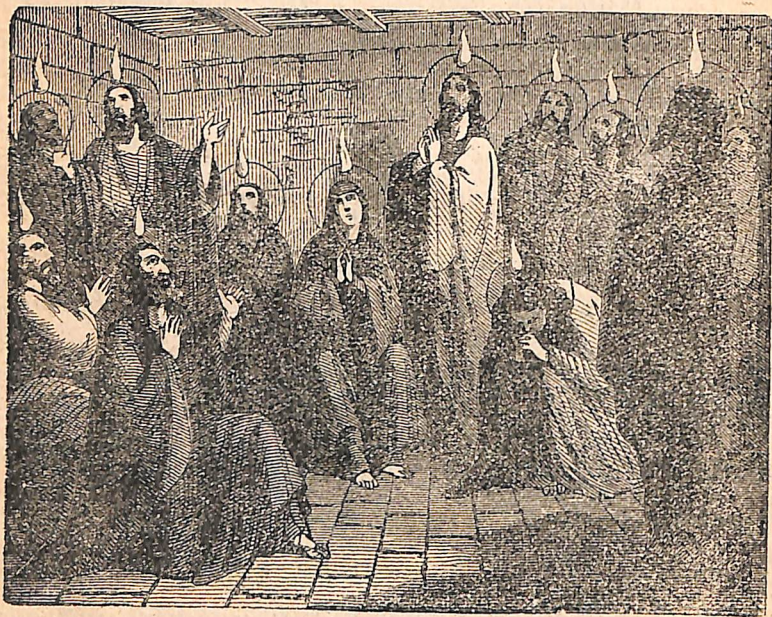
ՍՈՒՐԲ ՀՈԴՈՒ ԴԱԼՈՒՍՏԸ.

(Գործք առաքելոց ԴԼ. Բ.)

Փրկիչն այլ ևս իւր աշակերտների
մօտ չէ, որ Նորան տեսնել կարողանան. Նա
գնացել է երկինք. բայց երբ Նա դեռ աշա-
կերտների մօտ էր, քարոզում էր նոցա և
ասում էր, թէ երբ Ես ձեզնից կը հե-
ռանամ, Սուրբ Հոգին երկնքից կուղարկեմ,
նա միշտ ձեզ մօտ կը լինի և կը մխիթա-
րէ ձեզ. մնացէք Երուսաղէմում մինչև
Սուրբ Հոգին կընդունէք: Այսպէս էլ կա-
տարեցին աշակերտները. նոքա մնացին
Երուսաղէմում, վերնատանը աղօթում էին
Աստուծոյ և սպասում էին Սուրբ Հոգուն:
Այժմ Հոգեգալուստն է և աշակերտները
տաան օր է ինչ որ սպասում են: Հոգեգա-
լուստեան նոքա հաւաքուած էին վերնատա-

նր. նոցա մօտ դրած էին գրքեր, որոնք
խօսում էին Աստուծոյ մասին. այդ գրքե-
րը Սուրբ Գիորգն էն, որ աշակերտները
յաճախ կարդում էին. առաջուան գրքերը
մեր գրքերի նման չէին. այլ փաթաթած
էին: Աշակերտները շատ սիրով էին միմե-
անց հետ. կռիւ, անբաւականութիւն չու-
նէին. ինչ ասել, որ նոքա կաղօթէին Աս-

տուծոյ, որ շուտ ուղարկէ Սուրբ Հոգին:
Եւ ահա՛ յանկարծ մի խիտտ քա-

մի բարձրացաւ. այն տանը, ուր նստած
էին աշակերտները, իջաւ Հոգին Սուրբը
և հրեղէն լեզուների բաժանուելով նստաւ
նոցանից ամէն մէկի վերայ և ամենքը լը-
ցուեցան Սուրբ Հոգւով:

Աշակերտները աղօթում էին Աս-
տուծոյ և շնորհակալութիւն յայանում
Նորան, որ Փրկիչ ուղարկեց իրանց համար
և Որը նոցա համար մեռաւ. նոքա աղօ-
թում էին և Փրկչին, Որ իւր անձը զոհեց
նոցա համար:

Անգանից հեռու երկիրներում բը-
նակվում են ուրիշ մարդիկ, որոնք խօսում
են օտար լեզուներով. նոցա խօսածները
մենք չենք կարող հասկանալ: Երուսաղէմից
հեռու էլ կենում էին մարդիկ, որոց լեզու-
ները աշակերտները չը գիտէին: Այդ օ-
տար երկիրների մարդկերանցից շատերը
եկել էին Երուսաղէմ հոգեգալստեանը.
երբ աշակերտները Հոգւոյն Սրբոյ շնորհն
ստացան, սկսեցին այդ օտար մարդկանց
լեզուներով էլ խօսել. լսողները զարմանում
և ասում էին միմեանց. չէ՞ որ սոքա ամեն-

քը գալիլեացիներ են. սորա ի՞նչ տեղից
զիսեն մեր լեզուն, քանի որ սորա չեն
սովորել մեր լեզուները. ոմանք էլ ասում
էին թէ հարբել են և անկապ անկապ խո-
սում են:

Այն ժամանակ Յիսուսի աշակերտ-
ներից Պետրոսը վերկացաւ տեղից. սկսեց
խօսել և ասել. — Հրէաստանի բնակիչներ
և դուք որ Արուսաղէմումն էք բնակվում,
լսեցէք. մենք հարբած չենք, ինչպէս դուք
կարծում էք. մենք խօսում ենք մեր Փրկչի
ուղարկած Սուրբ Հոգւոյ շնորհաց լեզու-
ներով: Աշակերտները մարդկանց քարոզում
էին Փրկչի մասին. նորա ասում էին, որ
Վրիստոս նոցա համար է մեռել, որ Նա
յարուլթիւն է առել և համբարձուել, որ
Փրկիչը նոցա հիմայ էլ սիրում է և ցան-
կանում է երջանիկ անել: Արքայս բանը
լսեցին մարդիք՝ հաւատացին առաքեալների
խօսքին. այդ օրը մօտ երեք հազար մարդ
հաւատաց և մկրտուեցան և դարձան բարե-
պաշտ մարդիկ:

Այս տօնը՝ մենք կատարում ենք
Վրիստոսի համբարձումից տասներորդ օրը
և կոչվում է Հոգեգալուստ — Պենտեկոստէ:

ժԶ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ ՂԵՐԱՅՈՒՄԸ

1. Մեր Տէր Յիսուս Վրիստոսի
խաչելութիւնից յետոյ Նորա Սուրբ Խա-
չը երկու աւագակների խաչերի հետ միա-
սին ընկած էր Պողոթութա սարի գլխին,
ուր որ նոցա խաչեցին: Հաւատացեալները
միշտ գնում էին երկրպագելու նորան.
հրէաները որպէս զի չը թողնեն նոցա
պաշտելու Սուրբ Խաչը՝ երեք խաչերը մի-
ասին տարան ձգեցին Վրիստոսի գերեզ-
մանի այրը և բերանը ծածկեցին քարով և
հողով:

Աղողէս կայսեր կին Պատրոնիկէ
թագուհին, որ Վրիստոսի հաւատացող էր,
գտաւ Սուրբ Խաչը առաջին դարում և Յա-

կովբոս Տեառնեղբայրը բարձրացնելով
Սուրբ Խաչը ասաց այս երգը.

Խաչի քո, Քրիստոս, երկիրպա-
գանեմք, և զթաղումն քո մեծացու-
ցանեմք, և զսուրբ յարութիւնդ
քո փառաւորեմք. եկայք հաւատա-
ցեալք երկրպագեսցուք Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ. վասն զի եկն 'ի
ձեռն Խաչին իւրոյ շնորհեաց պար-
գեաւ աշխարհի, սուրբ Աստուած,
սուրբ և հզօր, սուրբ և անմահ, որ
յարեար 'ի մեռելոց, ողորմեա՛ մեզ:

Այս տեղից սկսած հաւատացեալները
սկսեցին Սուրբ Խաչի Վերացման տօն կա-
տարել ամեն տարի:

2. Հատ տարիներ անցնելուց յե-
տոյ հեթանոսները որպէս զի արգելեն
քրիստոնեաներին Գողգոթա գնալ և Քրիս-
տոսի գերեզմանին երկրպագութիւն տալ

շինեցին այնտեղ կռատուն: Կոստանդի-
անոս թագաւորի մայր Հեղինէ թագուհին
Քրիստոսից 327 տարի անց քանդել տա-
լով այդ կռատունը՝ գտաւ Փրկչի գերեզ-
մանը և սուրբ Խաչափայտը:

Երուսաղէմի Մակարիոս պատ-
րիարքը մեծ հանդիսով բարձրացրեց Սուրբ
Խաչը ժողովրդին ցոյց տալու և ամենքը
երկրպագութիւն տուին նորան. և այդ տե-
ղից ստացաւ Խաչվերաց անունը:

Խաչվերացի տօնը մենք կատարում
ենք սեպտեմբեր ամսին: Այժմ ձեզ կը
պատմեմ, թէ ինչու ենք այդ ամսին տօնում:

3. Քրիստոսի Սուրբ Խաչը փառաւոր
ամանի մէջ դրուած պահպում էր Գող-
գոթա սարի վերայ շինուած մեծ եկեղեցու
մէջ և հաւատացեալները գնում էին երկր-
պագութիւն անելու նորան:

Քրիստոսից 614 տարի յետոյ Պարսից
Խոսրով թագաւորը Երուսաղէմ քաղաքը
առաւ ու կողոպտեց. գերի տարաւ շատ

քրիստոնեաներ և նոցա հետ Երուսաղէմի Օսթարիա պատրիարզին. Բրիստոսի Սուրբ Խաչն էլ եկեղեցուց վերցնելով տա-
րաւ իւր տէրութեան մայրաքաղաքը Պաւ-
րէժ և դրաւ Թաղաւորական դանձա-
րանում:

Սա մէկ պատիժ էր, որ Եստուած
տուեց քրիստոնեաներին իրանց մեղքի հա-
մար: Բայց Եստուած ներող է. ինչպէս
գիտէ պատժել, այնպէս էլ ողորմում է ի-
րան հաւատացողներին: Եւ ժամանակ
Յունաստանում Թաղաւորում էր Հե-
րակլը. Եստուած տուեց նորան քաջութիւն.
այնպէս որ Պարսից Թաղաւորը խոնարհե-
ցաւ նորա առաջ և ուզեցաւ հաշտուիլ
Հերակլի հետ: Հաշտութեան պայմաննե-
րից մէկն էլ այն էր, որ պարսիկները Բրիս-
տոսի Սուրբ Խաչը պէտք է յետ դորձ-
նէին. այդպէս էլ եղաւ. Պարսից Թաղաւո-
րը Սուրբ Խաչը իւր փառաւոր ամանովը
յետ դարձրեց: Գերի տարուած քրիստոնեա-
ներն էլ ազատուեցան և յետ դարձան Ե-
րուսաղէմի Օսթարիա պատրիարզի հետ

միասին: Եւս պատճառով Հերակլ կայսրն
էլ Երուսաղէմ գնաց և մեծ հանդէս կա-
տարելով՝ վեր առաւ Սուրբ Խաչը և նորից
տարաւ դրեց Գողգոթա սարի գլխին շե-
նուած եկեղեցու մէջ:

Եւս բանը պատահեցաւ. Բրիստո-
սից 629 տարի յետոյ սեպտեմբեր ամսի
14 ին: Աւանորոյ մեր եկեղեցին էլ այդ
տօնը կատարում է սեպտեմբեր ամսին:

ԺԷ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ ԳՏՆԵԼԸ. ԳԻԻՏ—ԽԱՉ:

Յիսուս Բրիստոսի երկինքը համ-
բառնալուց յետոյ՝ հրէաները իրանց
պատիժը ստացան, կռապաշտ հռովմայե-
ցիները եկան և հրէաներին չարչարեցին
ու գերի տարան: Բայց որովհետեւ հրէա-
ները Բրիստոսի դէմ ատելութիւն ունէին,
այդ պատճառով էլ Բրիստոսի գերեզմանի
տեղը խաչափայտի հետ մէկտեղ հողի
տակ էին Թաղել: Մի քանի տարուց յե-

տոյ Տեթանոսներն էլ Յիսուսի գերեզմանի փոսը հողով լքցրին և նորա վերայ տաճար շինելով՝ կուռք դրին այնտեղ: Խեղճ քրիստոնեաները որովհետև շարունակ նեղութիւն էին կրում թէ հրէաներից և թէ Տեթանոսներից, այդ պատճառով չը կարողացան մէկ հնար գտնել, որ այն տեղը չապականեն և այն պատուական գանձը հողի տակ չմնայ:

Երեք հարիւր տարի անցնելուց յետոյ՝ Մատուած իւր անչափ մարդասիրութիւնով Սուրբ եկեղեցուն խաղաղութիւն շնորհեց: Կոստանդիանոս կայսրը քրիստոնեայ դարձաւ և հրամայեց Քրիստոսի Սուրբ Գերեզմանի տեղը սիրուն եկեղեցի շինել. Կոստանդիանոսի մայր սուրբ Հեղինէ թագուհին էլ գնաց Երուսաղէմ թէ Սուրբ տեղերը տեսնելու և թէ գլուխ բերելու այդ եկեղեցու շինութիւնը:

Երբ որ Հեղինէն Երուսաղէմ հասաւ՝ ուզեցաւ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի խաչափայտը գտնել: Եւ այդ պատճառով Երուսաղէմի ամեն կողմը պտրտել տուեց,

բայց ի զուր տեղ. որովհետև հրէաների և կռապաշտների ձեռքով Սուրբ տեղերը բոլորովին աւերուել էին: Հեղինէն յետոյ փորել տուեց այնտեղ, ուր որ խաչուած էր Փրկիչը. խորը փորելուց յետոյ այնտեղ գտաւ Փրկչի գերեզմանը և նորա մօտ երեք խաչ, Յիսուսի ձեռքերի ու ոտների մեխերը և խաչի գլխի տախտակը, որի վերայ Պիղատոսը գրել էր:

Սոցա գտնելուց յետոյ հարկաւոր էր իմանալ թէ որն էր այն խաչը, որի վերայ Յիսուս Քրիստոս մեռաւ: Սորա ճարն էլ գտան: Երբ խաչերն էլ դիպցրին բաղաքի մէջ նոր մեռած մէկ պատանուն. երբ որ երրորդ խաչը դիպցրին՝ մեռած պատանին կենդանացաւ ու սկսեց փառք տալ Մատուծոյ:

Մատուածասէր սուրբ թագուհին այս պատուական գանձը գտնելով ուրախութիւնով լցուեցաւ և երկրպագութիւն տուեց Սուրբ Խաչին: Մի կտոր կտրեց նորանից, վերցրեց իւր հետ, որ իւրորդուն՝ Կոստանդիանոս թագաւորին տանէ. իսկ

մնացորդի համար արժաթէ գեղեցիկ աման
շինել տուեց թանկագին ականերով զարդա-
րուած և յանձնեց Սուրբ Մակարիոս հայ-
րապետին. իսկ սա դրեց այն հոյակապ
եկեղեցու մէջ, որ Կոստանդիանոս կայսրը
շինել տուեց Գողգոթա սարի գլխին:

Այսպէս ահա գտնուեցաւ Քրիս-
տոսի Սուրբ Խաչափայտը. այս տօնը
մինչև այսօր էլ մեր եկեղեցին կատարում է
հանդիսով հոկտեմբեր ամսին և այս տօնը
կոչվում է Գիւտ—Խաչ կամ Խաչ-
գիւտ:

ԳԻՒՏ ՔԱՀԱՆՈՅ ԱՂԱՆԵԱՆՑԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. ՀԱՌԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՆ ԱՐԳԵԼՔՆԵՐԻ
ՅԱՂԹՈՒՄ Է. Ֆրանց Հոֆմանի. 1877 . . . . .
2. ԽԱՒԱՐԻՅ ԴԷՊԻ ԼՈՅՍ ՆՈՅՆ Հոֆմանի. 1877 . . . . .
3. ԴՕՆ-ՔԻՇՕՏ ԼԱՄԱՆՇԵՑԻ. Մ. Սէրվանտէսի
1878. . . . .
4. ԳԷՈՐԳԻ ՌՕԼԼԷՍՏՈՆ. 1879 . . . . .
5. ԵՐՐՈՐԴ ՈՍԿԻ. առաջ Լակլեզէի (պարգեա-
տրած Ս. Պետերբուրգի Փրէօբէլեան ընկերու-
թեան կողմից). 1879 . . . . .
6. ՌՕԲԻՆՉՈՆ. (Հրատարակութիւն Թիֆլիզի
տպագրական ընկերութեան) . . . . .
7. ՉԷՍԷՐՏՈՆԻ ԺԱՌԱՆԴՐ. պատկերազարդ
վէպ. 1882. . . . .
8. ԱԿՏԷԱ. ա. Սիսոեվաի. 1885 . . . . .
9. ԵԱՆ ԷՐՆՍՏ ՍՄՕԼԵԱՐ. Ն. Կանչուկի. 1885 . . . . .
10. ԱՂՕԹԱՏԵՏՐ. Ե պէտս մանկանց Հայաստա-
նեաց եկեղեցւոյ . . . . .
11. ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ. երկրորդ տարուայ ու-
սումն Հայոց եկեղեցական-ձխական ուսումնա-
րաններէ Համար. 1887. . . . .

282

0026373

282

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0026373

